

Schuttersfeest met Moresca - Meester van Frankfurt, 1493 / Antwerpen, Koninklijk Museum voor Schone Kunsten

zinnebeeld voor de liefde. Ook de appels – Eva in herinnering brengend – behoren tot dat symbolenapparaat.

Onze aandacht gaat hier echter naar een performance die zich voor de tronende man afspeelt. Een man speelt doedelzak. Een andere, een zwarte Afrikaan, bespeelt de trom. Twee narren dansen extatisch op de muziek. Een vrouw, rechts naast de tronende man, houdt een appel in de hand. Deze ‘voorstelling in een voorstelling’ vertoont typische bestanddelen van de *Moresca*. Er wordt met name verwezen naar een theateraal vermaak, dat plaatsvindt in

een lusttuin voor een hoofs publiek (de tronende ‘prins’). De relatie man-vrouw speelt een rol binnen een opzwevend muziek- en dansritueel. Er wordt een zwarte of ‘Moor’ voorgesteld en specifieke attributen schijnen een symbolische betekenis te dragen.

Een analoge iconografie werd teruggevonden op 15de- en 16de-eeuwse gravures, muurschilderingen en reliëffriezen bestemd voor de adel en de burgerij. Er zijn ook laatmiddeleeuwse partituren bekend, die de *Moresca* als titel hebben. In Nürnberg werden zelfs twee teksten uit ca. 1490 teruggevonden, die met dit

samenspel tussen man en vrouw verband houden. In de eerste, *Morischgentanz*, wordt een wedstrijd verteld. De nar die de grootste dwaasheid uithaalde in naam van de liefde, krijgt de appel van een vrouw als trofee. De prijs werd uiteindelijk gewonnen door een nar die ooit eens drek opat voor zijn geliefde. Daarna wordt er gedanst. Narren en scatologische moppen zijn typisch voor omkeringsfeesten, zoals op vastenavond.

In de tweede tekst van Nürnberg is sprake van de personificaties van zeven kleuren. Groen, rood, zwart, blauw, wit, geel en bruin vertolken voor Mevrouw Zonnerijk elk hun betekenis in de liefde. Maar Zonnerijk – een andere benaming voor Venus, godin van de liefde – ontkracht stelselmatig de woorden van de kleuren. Ze holt de kleurensymboliek uit, wat weerom op een sociaal-cultureel omkeringsproces wijst. Ook het motief van de zeven kleuren maakt deel uit van het *Moresca*-genre. Dat blijkt niet alleen uit het feit dat dit kleurenspektakel meestal opgenomen is in handschriften die de Morendans als onderwerp hebben, maar ook uit een pentekening van ca. 1460 van de hand van de Meester van Wavrin, bestemd voor het Bourgondische hof in Brussel. Een vrouw en de narren die om haar heen dansen vertonen hier de zevenkleurendracht.

Eén dominante vrouw, narren die dansen en geschenken krijgen van die vrouw in ruil voor een schunnig verhaal, kleuren die spreken, maar ongelijk krijgen. Het zijn alle motieven die de sociale verhoudingen verstoren en gangbare principes dissociëren. Vaak ent het buitenissige zich op het ‘zwarte’. Zwart niet alleen verwijzend naar de Moor, de neger, maar abstracter nog, naar de nacht die in verwachting is van het licht. Daarom is de nacht ook het beeld van de vruchtbaarheid. Voor de moderne mens schijnt dit illogisch, maar de middeleeuwse mens denkt veeleer verenigend en associatief dan dual en ontkoppelend, veeleer omkeerbaar dan lineair. De zwarte mens in de *Moresca* verwijst primair naar het exuberante, het transcendente en de seksualiteit die in de dans vertolkt worden. De Moor als rasbenaming ligt wel aan de basis van de term *Moresca*.

Danssporen dwars door Europa

Paul Vandenbroeck toonde reeds in zijn *Boeren en narren* de dubbele complexiteit aan van wat wij verstaan onder ‘volksvermaak’. De *Moresca* met zijn inhoudelijke kern en zijn verschillende vormelijke varianten beweegt zich tussen spel en ernst, waarvan het ritueel een belangrijk bestanddeel uitmaakt, maar waarvan de betekenis en de functie geïrodeerd en